

Tėvų atsakomybė - Bulgarija

TURINIO LENTELE

- 1 Ką iš tikrųjų reiškia teisinė sąvoka „tėvų atsakomybė“? Kokios yra asmens, turinčio tėvų atsakomybę, teisės ir pareigos?
- 2 Kaip paprastai nustatoma, kam priklauso tėvų atsakomybė už vaiką?
- 3 Ar gali būti tėvų atsakomybė paskirta kitam asmeniui, jeigu tėvai negali arba nenori vykdyti pareigų savo vaikams?
- 4 Jeigu tėvai nutraukia santuoką arba išsiskiria, kaip išsprendžiamas tėvų atsakomybės nustatymo ateityje klausimas?
- 5 Jeigu tėvai sudaro sutartį dėl tėvų atsakomybės, kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis, kad sutartis būtų teisiškai įpareigojanti?
- 6 Jeigu tėvai negali susitarti dėl tėvų atsakomybės, kokios alternatyvios priemonės padeda šį konfliktą išspręsti nesikreipiant į teismą?
- 7 Jeigu tėvai kreipiasi į teismą, kokius su vaiku susijusius klausimus gali išspręsti teisėjas?
- 8 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa turi priklausyti tik vienam iš tėvų, ar tai reiškia, kad jis gali visus su vaiku susijusius klausimus spręsti nepasitaręs su antruoju iš tėvų?
- 9 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa priklauso abiem tėvams, ką tai iš tikrųjų reiškia?
- 10 Į kokį teismą reikia kreiptis, jeigu norima pateikti pareiškimą dėl tėvų atsakomybės? Kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis ir kokie dokumentai turi būti pridedami prie pareiškimo?
- 11 Kokia tvarka yra taikoma šiais atvejais? Ar galima pasinaudoti pagreitinoto proceso tvarka?
- 12 Ar galima gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?
- 13 Ar galima apskųsti teismo sprendimą dėl tėvų atsakomybės?
- 14 Tam tikrais atvejais, kad būtų įvykdytas sprendimas dėl tėvų atsakomybės, gali prireikti kreiptis į teismą. Į kokį teismą reikia kreiptis ir kokia tvarka yra taikoma?
- 15 Ką reikia padaryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl tėvų atsakomybės būtų pripažintas ir vykdomas šioje valstybėje narėje?
- 16 Į kurį šios valstybės narės teismą reikia kreiptis norint užginčyti kitos valstybės narės teismo sprendimo dėl tėvų atsakomybės pripažinimą? Kokios procedūros taikomos tokiais atvejais?
- 17 Kokios šalies teisę taiko teismas procese dėl tėvų atsakomybės, jei vaikas ar bylos šalys negyvena šioje valstybėje narėje arba yra skirtingų šalių piliečiai?

1 Ką iš tikrųjų reiškia teisinė sąvoka „tėvų atsakomybė“? Kokios yra asmens, turinčio tėvų atsakomybę, teisės ir pareigos?

Bulgarijos teisės aktuose tėvų pareigoms apibūdinti vartojami teisiniai terminai „tėvų teisės ir pareigos“ ir „tėvų teisių įgyvendinimas“. Sąvoka apima visas teises ir pareigas, kurias tėvas (motina) turi savo nepilnamečiams vaikams.

Bulgarijos teisėje daromas skirtumas tarp 14 metų nesulaukusių nepilnamečių ir 14–18 metų nepilnamečių. Tėvų teisės įgyvendinamos abiejų amžiaus grupių vaikų atžvilgiu.

Jvaikinimo atveju teisės ir pareigos, kurios, viena vertus, taikomos jvaikiui ir jo palikuonims ir, kita vertus, jvaikintojui ir jo giminaičiams, sutampa su giminaičių teisėmis ir pareigomis, o jvaikio ir jo palikuonių ir jų giminaičių teisės ir pareigos pasibaigia.

Priimdamas sprendimą nutraukti santuoką, teismas, atsižvelgdamas į vaiko interesus, taip pat turi pareigą išspręsti tėvų teisių įgyvendinimo, asmeninių santykių ir santuokinių vaikų išlaikymo, taip pat šeimos būsto naudojimo klausimus.

Teismas nusprendžia, kuriam sutuoktiniui suteikti tėvų teises, nurodo su šių teisių įgyvendinimu susijusias priemones, išsprendžia vaikų ir jų tėvų asmeninių santykių ir vaikų išlaikymo klausimus. Nusprenddamas, kuris iš tėvų turi įgyvendinti tėvų teises, teismas, atsižvelgdamas į vaiko interesus, įvertina visas aplinkybes ir išklauso tėvų ir vaikų, jeigu pastarieji yra vyresni nei 10 metų.

2 Kaip paprastai nustatoma, kam priklauso tėvų atsakomybė už vaiką?

Paprastai tėvų teises tėvai įgyvendina solidariai.

Įstatyme įtvirtintos aiškios nuostatos dėl senelių teisių bendrauti su vaiku.

Nepilnamečiai vaikai turi pareigą gyventi kartu su savo tėvais, išskyrus atvejus, kai dėl svarbių priežasčių vaikų gyvenimas atskirai nuo tėvų yra pateisinamas. Jeigu šios pareigos nesilaikoma, teismas tėvų prašymu ir išklausęs vaiką, jeigu jis yra vyresnis nei 10 metų, priima sprendimą dėl vaiko grąžinimo tėvams.

Kiekvienas iš tėvų gali savarankiškai atstovauti jaunesniam nei 14 metų vaikui ir duoti sutikimą atlikti teisinius veiksmus, jeigu vaikai yra sulaukę 14–18 metų ir tik jeigu tai atitinka jų interesus.

Nepilnamečių vaikų nekilnojamas ir kilnojamas turtas, išskyrus greitai gendančias prekes, gali būti nusavinamas, suvaržomas jį įkeičiant arba apskritai parduodamas gavus vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos apylinkės teismo leidimą tik jeigu tai yra būtina arba naudinga vaikams. Nepilnamečio vaiko dovanos, atleidimas nuo įsipareigojimų, skolinimas ir kito asmens skolų užtikrinimas pateikiant užstatą, įkeičiant turtą arba suteikiant garantiją yra niekinis.

3 Ar gali būti tėvų atsakomybė paskirta kitam asmeniui, jeigu tėvai negali arba nenori vykdyti pareigų savo vaikams?

Jeigu vieno iš tėvų elgesys kelia pavojų vaiko asmeniui, auklėjimui, sveikatai arba turtui, apylinkės teismas savo iniciatyva arba kito iš tėvų ar prokuroro prašymu taiko atitinkamas vaiko interesus atitinkančias priemones ir prirėikus paskiria vaikui tinkamą apgyvendinimą.

Šių priemonių taip pat imamasi, jeigu tėvas (motina) negali įgyvendinti tėvų teisių dėl nuolatinės fizinės ar psichikos ligos, ilgo nebuvimo su šeima arba kitų objektyvių priežasčių. Tėvui (motinai) gali būti atimtos tėvų teisės šiais ypač rimtais atvejais: tėvas (motina) nesirūpina vaiku ir ilgą laiką be pagrįstos priežasties nemoka išlaikymo išmokų arba tėvas (motina) atidavė vaiką į specialią įstaigą ir per šešis mėnesius nuo numatytos atsiėmimo dienos jo neatsiėmė.

Teismo bylos dėl tėvų teisių panaikinimo iškeliama apylinkės teisme šio teismo iniciatyva arba kito iš tėvų ar prokuroro prašymu. Visose bylose dėl tėvų teisių apribojimo ar panaikinimo teismas taip pat išsprendžia priemonių, susijusių su asmeniniais tėvų ir vaikų santykiais, taikymo klausimą.

Teismas gali atnaujinti tėvų teises atsiradus naujoms aplinkybėms arba tėvo (motinos) prašymu.

Teismas *ex officio* praneša tėvo (motinos) gyvenamosios vietos savivaldybei apie panaikintas tėvų teises arba vėlesnį jų atnaujinimą, siekdamas paskirti 14–18 metų nepilnamečių rūpintoją arba jaunesnį nei 14 metų nepilnamečių globėją.

Socialinės gerovės direktorato prašymu teismas gali priimti nutartį dėl vaiko apgyvendinimo ne šeimoje, jeigu tėvai yra mirę, nežinomi, jiems atimtos tėvų teisės, jie įgyvendina apribotas tėvų teises arba dėl objektyvių priežasčių ar be pagrįstos priežasties ilgą laiką nesirūpina vaiku, kai vaikas tampa smurto šeimoje auka ir kyla didelė grėsmė jo fiziniam, psichiniam, moraliniam, protiniam ir socialiniam vystymuisi. Vaikas perduodamas socialinei įstaigai arba globėjų šeimai, įskaitant atvejus, kuriems taikomas 1996 m. Hagos konvencijos dėl vaikų apsaugos 11 straipsnis.

Teismas gali nuspręsti perduoti vaiką giminaičiams, globėjų šeimai arba specialiai įstaigai. Kol teismas dar nepriėmė nutarties, dabartinio vaiko adreso socialinės gerovės direktoratas taiko vaikui laikino apgyvendinimo administracinę procedūrą.

4 Jeigu tėvai nutraukia santuoką arba išsiskiria, kaip išsprendžiamas tėvų atsakomybės nustatymo ateityje klausimas?

Jeigu kartu gyvenantys tėvai nesutaria tėvų teisių įgyvendinimo klausimais, ginčas perduodamas apylinkės teismui, kuris išklauso abu tėvus ir prirėikus – vaiką. Teismo sprendimą galima apskųsti vadovaujantis bendrosiomis taisyklėmis.

Jeigu tėvai negyvena kartu ir negali susitarti, kuris iš jų globos vaiką, ginčą sprendžia vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos apylinkės teismas, kuris išklauso vaiką, jeigu jis yra sulaukęs ne mažiau kaip 10 metų. Teismo sprendimą galima apskųsti vadovaujantis bendrosiomis taisyklėmis.

5 Jeigu tėvai sudaro sutartį dėl tėvų atsakomybės, kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis, kad sutartis būtų teisiškai įpareigojanti?

Tėvai gali sudaryti neteisminius susitarimus dėl tėvų teisių suteikimo ir įgyvendinimo ir susitarti dėl vaiko bendravimo su vienu iš tėvų, kuris neturi tėvų teisių, tvarkos, tačiau šie susitarimai nėra teisiškai įpareigojantys. Nepaisant sudaryto neteisminio susitarimo, kiekvienas iš tėvų gali iškelti teisme bylą dėl tėvų teisių arba bendravimo su vaiku, o teismas priima sprendimą, kuriuo nustato tėvų teisių įgyvendinimo nuo sprendimo priėmimo dienos tvarką, galiojančią nepaisant neteisminio susitarimo. Pagal tą pačią teisinę sistemą nustatoma vaiko bendravimo su vienu iš tėvų, kuris negloboja vaiko ir su juo kartu negyvena, tvarka.

6 Jeigu tėvai negali susitarti dėl tėvų atsakomybės, kokios alternatyvios priemonės padeda šį konfliktą išspręsti nesikreipiant į teismą?

Pagal Tarpininkavimo įstatymą šeimos ginčai gali būti sprendžiami taikant tarpininkavimą, tačiau susitarimas dėl tėvų teisių įgyja teisinę galią tik Civilinio proceso kodekse nustatyta tvarka jį aiškiai patvirtinus teismui.

7 Jeigu tėvai kreipiasi į teismą, kokius su vaiku susijusius klausimus gali išspręsti teisėjas?

Teisėjas gali išspręsti bet kurį jam perduotą klausimą, įskaitant vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos nustatymą, kuris iš tėvų įgyvendins tėvų teises, kokia tvarka vaikas ir kitas iš tėvų bendraus tarpusavyje, tėvų teisių lankyti vaiką ar matytis su juo įgyvendinimo, pareigos mokėti vaikui išlaikymą, mokyklos parinkimo, vardo vaikui suteikimo ir pan. klausimus. Žr. atsakymus į 3 ir 4 klausimus.

8 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa turi priklausyti tik vienam iš tėvų, ar tai reiškia, kad jis gali visus su vaiku susijusius klausimus spręsti nepasitaręs su antruoju iš tėvų?

Paprastai tėvų teises įgyvendinantis vienas iš tėvų priima sprendimus, susijusius su kasdieniu vaiko gyvenimu, įskaitant, pvz., tai, kokią mokyklą vaikas lankys. Kartais reikalingas abiejų tėvų sutikimas, pvz., kai yra išduodami vaiko tapatybės dokumentai arba kai jis išvyksta iš šalies, nepaisant kelionės, įskaitant atostogas, trukmės ar tikslo.

9 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa priklauso abiem tėvams, ką tai iš tikrųjų reiškia?

Kai tėvai negyvena bendrame būste, teismas turi pareigą priimti nutartį ir ją nustatyti, kuris iš tėvų turės tėvų teises ir kaip kitas iš tėvų bendraus su vaiku. Nepažeidžiant pirmiau nurodytos nuostatos, teisme sudarytam tėvų susitarimui, kuriame, be įprastos praktikos, nustatoma išsamesnė vaiko ir kito iš tėvų bendravimo tvarka, netaikomi jokie apribojimai. Teismų praktikoje nustatyta ir santuokos bylų šalys visuotinai pripažįsta, kad paprastai vaikas su kitu iš tėvų praleidžia dvi ar daugiau ne darbo dienų kiekvieną mėnesį ir konkretų skaičių savaitių per moksleivių atostogas.

10 Į kokį teismą reikia kreiptis, jeigu norima pateikti pareiškimą dėl tėvų atsakomybės? Kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis ir kokie dokumentai turi būti pridedami prie pareiškimo?

Kompetenciją turi atsakovo įprastinės gyvenamosios vietos apylinkės teismas. Jeigu prašymas yra susijęs su reikalavimu išlaikyti vaiką, ieškovas prašymą taip pat gali pateikti savo įprastinės gyvenamosios vietos teismui.

11 Kokia tvarka yra taikoma šiais atvejais? Ar galima pasinaudoti pagreitinoto proceso tvarka?

Su tėvų teisėmis susijusiose bylose taikomos bendrosios procesinės taisyklės.

Jeigu klausimas sprendžiamas nagrinėjamoje santuokos nutraukimo byloje, tėvai gali prašyti teismo taikyti laikinąsias apsaugos priemones, susijusias su tėvų teisėmis vaiko atžvilgiu, ir nustatyti bendravimo su kitu iš tėvų tvarką.

12 Ar galima gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?

Bylos šalys teisinę pagalbą gali gauti vadovaudamosi Teisinės pagalbos įstatyme nustatytais bendrosiomis teisinės pagalbos teikimo nuostatomis ir sąlygomis.

13 Ar galima apskųsti teismo sprendimą dėl tėvų atsakomybės?

Apylinkės teismo priimtus sprendimus pagal bendrąsias taisykles per dvi savaites nuo sprendimo kopijos gavimo dienos galima apskųsti apygardos teismui.

14 Tam tikrais atvejais, kad būtų įvykdytas sprendimas dėl tėvų atsakomybės, gali prireikti kreiptis į teismą. Į kokį teismą reikia kreiptis ir kokia tvarka yra taikoma?

Teismų sprendimai vykdomi Civilinio proceso kodekse nustatyta tvarka. Jame įtvirtintos aiškios nuostatos dėl pareigos atlikti tam tikrus veiksmus arba nuo jų susilaikyti ir dėl pareigos perduoti vaiką. Teismo sprendimą vykdo pareiškėjo pasirinktas valstybinis arba privatus antstolis.

15 Ką reikia padaryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl tėvų atsakomybės būtų pripažintas ir vykdomas šioje valstybėje narėje?

Taikytinai teisei priskiriamas 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo ir Civilinio proceso kodekso 621 straipsnis (galioja nuo 2007 m. liepos 24 d.).

16 Į kurį šios valstybės narės teismą reikia kreiptis norint užginčyti kitos valstybės narės teismo sprendimo dėl tėvų atsakomybės pripažinimą? Kokios procedūros taikomos tokiais atvejais?

Taikytinai teisei priskiriamas 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo ir Civilinio proceso kodekso 622 straipsnis (galioja nuo 2007 m. liepos 24 d.).

Bendroji jurisdikcija priklauso kitos šalies įprastinės gyvenamosios vietos apylinkės teismui, arba, jeigu ji Bulgarijoje neturi nuolatinio adreso, atitinkamos šalies įprastinės gyvenamosios vietos apylinkės teismui, arba, jeigu atitinkama šalis neturi Bulgarijoje įprastinės gyvenamosios vietos, Sofijos miesto teismui.

Prašymas pripažinti ir vykdyti užsienio teismo priimtą sprendimą arba kitos užsienio institucijos nutartį dėl tėvų teisių įgyvendinimo arba tėvų teisių įgyvendinimo atnaujinimo neteisėtai išvežus vaiką pagal 1980 m. Europos konvenciją dėl sprendimų, susijusių su vaikų globa, pripažinimo ir vykdymo bei vaikų globos atnaujinimo, kuri 1980 m. gegužės 20 d. buvo sudaryta Liuksemburge (ratifikuota įstatymu, 2003 m. oficialusis leidinys (SG) Nr. 21 (2003 m. SG Nr. 104)) (Liuksemburgo konvencija), teikiamas Sofijos miesto teismui. Teismas rengia viešą posėdį, kuriame dalyvauja Teisingumo ministerija arba pareiškėjas, užsienio teismo sprendime ar nutartyje nurodytos šalys ir prokuroras. Teismas išklauso vaiką, jeigu to prašo dabartinio vaiko adreso savivaldybės socialinės gerovės direktoratas. Užsienio teismo sprendimo ar nutarties pripažinimo ir vykdymo procedūra sustabdoma šiais atvejais: teismas nagrinėja ginčą iš esmės ir ši byla buvo iškelta valstybėje, kurioje buvo priimtas atitinkamas teismo sprendimas ar nutartis, jau baigus procedūrą. Ta pati procedūra taikoma tais atvejais, kai Bulgarijos teismuose nagrinėjama byla dėl kito teismo sprendimo ar nutarties dėl tėvų teisių įgyvendinimo pripažinimo ir (arba) vykdymo. Apie tai nedelsiant pranešama atitinkamam teismui, o teisėjas sprendimą turi priimti per vieną mėnesį nuo pranešimo dienos.

Teismo sprendimas turi būti priimamas per vieną mėnesį nuo prašymo pateikimo dienos. Šį sprendimą galima apskųsti Sofijos apeliaciniam teismui, kurio sprendimas yra galutinis.

Procedūra taip pat taikoma prašymams dėl sprendimų, priimtų išvežus vaiką, pripažinimo ir vykdymo, jeigu sprendime nustatyta, kad vaikas išvežtas neteisėtai. Kitoje valstybėje, kuri yra Liuksemburgo konvencijos susitariančioji šalis, priimtas sprendimas nepripažįstamas ir nevykdomas pagal 8 ir 9 straipsnius, jeigu Konvencijos 10 straipsnio 1 dalyje nustatyti reikalavimai tenkinami ir patvirtinami tiek, kiek jie yra vykdytini valstybėje, kurioje buvo patvirtintas sprendimas. Ta pati procedūra taikoma pagal Konvenciją išskeltoms byloms dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo, kiek jos susijusios su tėvų pareigomis ir vaiko apsaugos priemonėmis.

17 Kokios šalies teisę taiko teismas procese dėl tėvų atsakomybės, jei vaikas ar bylos šalys negyvena šioje valstybėje narėje arba yra skirtingų šalių piliečiai?

Vaiko ir tėvų santykiai reglamentuojami pagal jų įprastinės gyvenamosios vietos valstybės įstatymus. Jeigu tėvai ir vaikas neturi bendros įprastinės gyvenamosios vietos, jų santykiai reglamentuojami pagal vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės arba pilietybės valstybės įstatymus, atsižvelgiant į tai, kurie įstatymai yra palankesni vaikui. Globos ir rūpybos klausimai reglamentuojami pagal valstybės, kurioje yra globojamo asmens ar asmens, kuriuo rūpinamasi, įprastinė gyvenamoji vieta, įstatymus. Globojamo asmens ar asmens, kuriuo rūpinamasi, ir globėjo ar rūpintojo santykiai reglamentuojami pagal įstatymus, kurie buvo taikomi tuo metu, kai asmeniui buvo nustatyta globa ar rūpyba.

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba

nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 17/10/2016